

Sharqona qadriyatlar asosida tarbiyalash

Jizzax Davlat pedagogika instituti Maktabgacha ta'lim kafedrası o'qituvchisi Saidov Jur'at Sodirovich

Jizzax Davlat pedagogika instituti Maktabgacha ta'lim kafedrası 535-20-gurux talabasi Arman Linur

РУ. В этой статье говорится об использовании восточных обычаев при обучении и воспитании воспитуемых в дошкольных учреждениях в настоящие дни.

EN. This article talks about the use of Eastern customs in the teaching and upbringing of preschool children in the present days.

O'zbekiston Respublikasi Mustaqillik yillarida ijtimoiy taraqqiyotini ta'minlovchi ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida ta'lim sohasi e'tirof etildi. Ta'limni tubdan yangilash, uni mazmunan boyitish, ta'lim tizimiga ilg'or pedagogik texnologiyalarni tadbiq etish va rivojlangan ta'lim darajasiga ko'tarish mamlakatda olib borilayotgan ta'limiy islohotlarning asosiy g'oyasi sanaladi. Maktabgacha ta'lim sohasi uzluksiz ta'lim tizimining birlamchi bo'g'ini hisoblanib, u har tomonlama sog'lom va barkamol bola shaxsini tarbiyalash va maktabga tayyorlashda g'oyat muhim ahamiyat kasb etadi.

Maktabgacha ta'lim muassasalari tarbiyalanuvchilarining ta'lim-tarbiyasi masalasi davlatimiz, hamda yurtboshimiz Sh.M. Mirziyoyev e'tiborida turgan dolzarb masalalaridan biridir. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev rahbarligida 2017 yil 16-avgust kuni bo'lib o'tgan yig'ilishda maktabgacha ta'lim tizimini tarkibiy jihatdan tubdan isloh qilish, mazkur muassasalarga bolalarni to'la qamrab olish bo'yicha muhim vazifalar qo'yilgan edi. Bu boradagi tahlillar natijasida qisqa vaqtda uchta yirik hujjat — O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 9-sentabrdagi "Maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3261-sonli Qarori, 30-sentabrdagi "Maktabgacha ta'lim tizimi boshqaruvini tubdan takomillashtirish

chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5198-sonli Farmoni hamda "O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi - faoliyatini tashkil etish to'g'risida"gi PQ-3305-sonli Qarori imzolangan. Mazkur sohani takomillashtirish maqsadida qabul qilingan dasturda maktabgacha ta'lim sohasi uzluksiz ta'lim tizimining birlamchi bo'g'ini sifatida, bu jarayonda maktabgacha ta'lim muassasalarining bolalar huquqiy savodxonligini shakllantirishdagi o'рни hamda, respublikada ta'lim-tarbiya tizimi va barkamol avlodni tarbiyalash davlat siyosatining asosiy ustuvor yo'nalishi ekanligi ta'kidlangan. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 30.09.2017-yilda "Maktabgacha ta'lim tizimi boshqaruvini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5198-sonli farmonida ham maktabgacha ta'lim muassasalarida yosh bolalarni milliy va umuminsoniy qadriyatlar, insonparvarlik va yuksak ma'naviyat ruhida tarbiyalash, ularning qalbi va ongiga mustaqillik, milliy o'zlikni anglash g'oyalarni yanada chuqur singdirish, "sharqona qadriyatlarni" o'rgatib borish kabi fikrlar ilgari surilgan.

Ta'lim muassasalarida milliy muhitning o'ziga xos mazmunga ega bo'lishi davr taqozosidir. Bu mazmun zamirida bolalarda milliy g'ururni shakllantirish yotadi: umuminsoniy va milliy qadriyatlar; urf-odat va an'analar, xalq donishmandligi durdonalari negizini tashkil etgan sharqona tarbiyaning asosiy sifatleri; insonparvarlik, mehnat-sevarlik, vatanparvarlik, mehr-oqibat, ota-onaga hurmat, sahovat, iymon-e'tiqod va shu kabilar.

Sharqona ahloq-odob, vatanparvarlik, insonparvarlik, xalqparvarlik, rostguylik, hiyonat har tomonlama barkamol insonning ma'naviy qiyofasidir. Shuningdek, ma'naviyati yuksak inson xudromdan xalolni farklab olib, haromga, poklik bilan nopoklikni ajratib, nopoklikka, hiyonatdan diyonatni ajratib, hiyonatga, adolatsizlikka qarshi kurasha oladi.

Xalqning qadimiy bayram an'analari, marosimlari va ular bilan bog'lik urf-odatleri haqida mutaffakirlar o'z asarlarida qimmatli ma'lumotlar qoldirganlar. Ularda "Navro'z", "Mehrjon", Qurbon xayiti", "Ramazon xayiti" kabi bayramlar haqida ma'lumot berganlar. Bu bayramlar insonlarni bir-biriga mehr-muruvvatli, xayr-saxovatli bo'lish, o'zbekona odatlarimizga sodiqlik, Vatanni sevisish va

ardoqlash, u bilan g'ururlanish kabi his-tuyg'ularni shakllantirish muhim hisoblanadi. Mutafakkir-olimlar xalqning qadimiy bayram an'analari, marosimlari va ular bilan bog'liq urf-odatlarini Masalan, "Navro'z" bayramida shirinliklar hadya etish (hayotning shirin bo'lishini tilash), sovg'a-salomlar berish, gul sovg'a qilish (guldek nafis, go'zal hayot tilash), bir-birlariga suv sepish (suv mul bo'lsin, hosildorlik yuqori bo'lsin degan ma'noda) va boshqa urf-odatlar joriy etilgan. Bularning barcha shakllar muassasasi tarbiyalanuvchilarining milliy tuyg'uni shakllantirishga xizmat maktabgacha ta'lim qiladi.

Xalq og'zaki ijodi (afsona, rivoyat, ertak, doston, maqol, matal, qo'shiq) namunalari xalqning turmush tarzi, ahloq-odobi, urf-odatlarini, an'analari, diniy e'tiqodni o'zida mujassam etadi. Orzu-umidlarni, mehnatga ijobiy munosabatni, vatanparvarlikni, sadoqatni, erk va ozodlik yo'lidagi mardonavor kurashni, moddiy va ma'naviy ehtiyojlarni qondirish, kelajakdagi farovon turmushga ishonchni ifodalaydi.

Xalq og'zaki ijodining qadimiy janrlaridan biri afsonalardir. "Luqmoni hakim", "Shirin qiz", "Yolg'on so'z siri", "Tilla baliq tog'i" kabi afsonalar azaldan sharq xalqlarining tabiatiga xos mardlik, vatanparvarlik, xalkparvarlik, adolat, erksevarlik, vafodorlik kabi fazilatlarini tarbiyalaydi.

Rivoyatlar esa mavjud hayotiy ma'lumotlarga tayangan holda, badiiy tuqimalar orqali insoniy qadriyatlar, insonning ezgu orzu-umidlari, armonlari, quvonchlari, tashvishlari, g'am-qayg'ulari, ehtiroslarini aks ettiradi. Rivoyatlar negizida tarixiy shaxslar hayoti, ma'naviy faoliyati yotadi.

Bundan tashqari, Uchtepa, Besh-ariq, Buxoro, Navoiy, Xorazm, Surxondaryo kabi joy nomlari haqidagi rivoyatlar ham maktabgacha ta'lim muassasalari tarbiyalanuvchilarining milliy tuyg'ularni shakllantirishda va o'zligini anglatishda muhim ahamiyatga molidir.

Xulosa qilib aytganda maktabgacha ta'lim muassasalari tarbiyalanuvchilarida sharqona qadriyatlar asosida o'zbek tilini shakllantirishda xalq og'zaki ijodining marosim qo'shiqlari ham alohida o'rin tutadi. Marosim qo'shiqlari insonlarning tabiatga, voqelikka estetik munosabatlarini bildiruvchi

tasavvurlari, ishonchlari, orzu-umidlari, ahloqiy qarashlarini shakllantirishga yordam beradi. Tarbiyachi-pedagoglar sharqona ta'lim-tarbiya yo'llarini, ahloq-odob mezonlarini, mumtoz pedagoglar merosini, xalq pedagogikasi an'analarini chuqur o'rganishlarida ularni tarbiyaviy - tadbirlar jarayonida tatbiq etishlari maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 22 yanvardagi PF-5308-sonli Farmoni "O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustivor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasini" Faol tadbirkorlik, inovatsion g'oyalar va texnologiyalarni qo'llab quvvatlash yili" da amalga oshirishga oid davlat dasturi.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Maktabgacha ta'lim tizimi boshqaruvini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" 2017-yil 30-sentabrdagi PF-5198-sonli Farmoni
3. "Maktabgacha ta'limga qo'yiladigan davlat talablari" Toshkent.2017 yil.
4. Maktabgacha ta'lim konsepsiyasi T., 2010 yil
5. Sodiqova Sh. "Maktabgacha pedagogika" darslik. Toshkent.2017 yil.